

Research Article

Submission Date
10 / 07 / 2024

Admission Date
19 / 08 / 2024

How to Cite:

Savaş Alanları Turizminde Ziyaretçi Tercihleri ve Mekân Kullanım Özellikleri: Başkomutan Tarihi Milli Parkı Örneği

Visitor Preferences and Usage Characteristics in Battlefields Tourism: A Case Study of the Head Commander Historical National Park

Ahmet TOLUNAY¹
Halit Taner ATLI²
Mehmet ÖZMIŞ³

Tolunay, A., Atlı, H.T., Özmiş, M. (2024). Savaş Alanları Turizminde Ziyaretçi Tercihleri ve Mekân Kullanım Özellikleri: Başkomutan Tarihi Milli Parkı Örneği. *Journal of Environmental and Natural Studies*, 6 (2), 139-153.
<https://doi.org/10.53472/jenas.1513801>

ABSTRACT:

Kocatepe and Dumlupınar (Historical Commander-in-Chief Historical National Park) are battlefields that have an important place for Turkish society, due to the Great Offensive, which represents the last phase of the War of Independence, and the Head Commander Historical National Park, which is a part of it. For this reason, Kocatepe and Dumlupınar battlefields are not only a historical site or a place where an event took place, but also an area with important tourism potential. In this study, visitor preferences and space usage characteristics in battlefield tourism were investigated by taking the Head Commander Historical National Park as an example. In the research, a survey was used as an information gathering technique. According to the number of visitors to the Head Commander Historical National Park, the amount of survey forms that should be applied to visitors at a 95% confidence level was calculated as 383 with the sample size formula. Survey studies were conducted between 01.01.2023 and 31.12.2023. In order to determine which of the tests to be used in the evaluation of the data obtained through the survey forms in the research was appropriate, normality tests were performed with Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk tests. Since the data were not normally distributed, the Kruskal Wallis-H test, one of the non-parametric methods, was used. Most of the visitors to the Head Commander Historical National Park came from Afyon province with 26.2%. Kütahya ranked second with 12.2%, and Uşak ranked third with 10%. It was observed that the visitors were mostly school tours, military personnel, travel groups and families. Visitors stated that the Head Commander Historical National Park is culturally and historically important. The Mann Whitney U test results revealed that there were statistically significant differences in opinion in the answers to the questions; "How far did you come to this area?", "Which vehicles did you use to reach this area?", "Are you visiting this area from within the country or abroad?", "Have you visited this area before?", "Do you have any previous knowledge about the historical wars that took place in this area?", "Which of the following would suit your visit to this area?" and "In which seasons would you like to visit this area?".

KEYWORDS: *Battlefield tourism, Visitor preferences, Usage characteristics, Head Commander Historical National Park, Türkiye.*

Öz:

Başkomutanlık Tarihi Milli Parkı, Kocatepe ve Dumlupınar şehirlerinde, Kurtuluş Savaşı'nın son safhasını temsil eden Büyük Taarruz ve onun bir parçası olan Başkomutanlık Meydan Muharebesi dolayısıyla Türk toplumu için önemli bir yere sahip savaş alanlarıdır. Bu nedenle Kocatepe ve Dumlupınar savaş alanlarını, yalnızca tarihî bir alan veya olayın yaşandığı bir mekân değil, aynı zamanda önemli bir turizm potansiyeline sahip bir alan konumundadır. Bu çalışmada savaş alanları turizminde ziyaretçi tercihleri ve mekân kullanım özellikleri Başkomutan Tarihi Milli Parkı örnek alınarak araştırılmıştır. Araştırmada bilgi toplama tekniği olarak anket

¹ **Corresponding Author:** Isparta University of Applied Sciences, Faculty of Forestry, Department of Forest Engineering, Isparta ahmettolunay@isparta.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9028-9343>

² Isparta University of Applied Sciences, Institute of Graduate Studies, Isparta, halitaner10@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0006-6315-3049>

³ Isparta University of Applied Sciences, Institute of Graduate Studies, Isparta, mehmetozmis@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6672-2274>

çalışmasından yararlanılmıştır. Başkomutan Tarihî Millî Parkı ziyaretçi sayılarına göre %95 güven düzeyinde ziyaretçilere uygulanması gereken örnek büyüklüğü 383 olarak belirlenmiştir. Anket çalışmaları 01.01.2023 ve 31.12.2023 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmada anket formları ile elde edilen verilerin değerlendirilmesinde kullanılacak testlerden hangisinin uygun olduğunu belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile normallik testi yapılmıştır. Veriler normal dağılımlı olmadığından, ziyaretçilerin tarihi milli parkı ziyaret etme profillerine göre tarihi milli parkın bölümlerinin arasında fark olup olmadığı tespit etmek için Mann Whitney U testinden ve anket sorularına verdikleri cevaplar arasında fark olup olmadığını belirlemek için ise Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Araştırmanın yapıldığı dönemde Başkomutan Tarihî Millî Park'na en çok %26.2 ile Afyon ilinden ziyaretçi gelmiştir. İkinci sırada %12.2 ile Kütahya, üçüncü sırada %10 ile Uşak ili yer almıştır. Gelen ziyaretçilerin daha çok okul turlarından, askeri personellerden, gezi gruplarından ve ailelerden oluştuğu görülmüştür. Ziyaretçilerin Başkomutan Tarihî Millî Park'ını kültürel ve tarihi açıdan önemli buldukları için tercih etmişlerdir. Mann Whitney U testi sonuçları; "Bu alana ne kadar uzaklıktan geldiniz?", "Hangi araçları kullanarak bu alana ulaşımınızı sağladınız?", "Bu alana ziyaretinizi yurt içinden mi yurt dışından gelerek mi yapıyorsunuz?", "Bu alana daha önce ziyaret ettiniz mi?", "Bu alanda yaşanan tarihi savaşlar hakkında daha önceden bilginiz var mı?", "Bu alana ziyaret şekliniz aşağıdakilerden hangisine uyar?" ve "Bu alana hangi mevsimlerde gelmek istersiniz?" sorularına verilen cevaplardan istatistiksel olarak anlamlı görüş farklılıklarının olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Savaş alanları turizmi, Ziyaretçi tercihleri, Mekân kullanım özellikleri, Başkomutan Tarihi Milli Parkı, Türkiye

GİRİŞ:

Toplum ile o toplumun sahip olduğu orman kaynakları arasında sürekli bir ilişkinin varlığından söz etmek olanaklıdır. Bu ilişki, insanın yeryüzünde ilk kez ormanda kabul edilmesiyle başlamakta ve bu insanlara barınma, korunma, yiyecek sağlama, vb. yönlerden yararları ile güçlenmekte, insanlık tarihinin gelişim sürecinde değişiklikler göstererek bugünkü düzeye gelmiş bulunmaktadır.

Bilindiği gibi ormanlar yenilenebilen doğal kaynaklardan kabul edilmekte ve diğer doğal kaynaklar gibi örneğin; madenler, petrol gibi zamanla tükenmediği kabul edilmektedir. Gerçekte de yetiştirme, bakım, koruma, faydalanma aşamalarında teknik ve bilimsel gerekler yerine getirildiğinde, ormanların sürekliliklerini yitirmelerine bir neden bulunmamaktadır (Eryılmaz ve Tolunay, 2015).

Tarihsel süreç içerisinde ve hemen bütün ülkelerde ormanların hiçbir emek harcamaksızın kendiliğinden yetişen doğal bir varlık olduğu düşüncesi önde gelmiştir. Gereksinmelerin az ve ormanların yeterli miktarda bulunduğu dönemlerde ise bu kaynağın kullanımına ilişkin yasal düzenlemelere de gereksinme duyulmamıştır. Nüfus artışına koşut olarak orman ürünlerine olan gereksinimin artması ve düzensiz faydalanmalarla da ormanların giderek azalması sonucu, insanların gereksinimlerini karşılamak amacıyla tüketilen diğer kaynaklarda oldukça eski tarihlere kadar inen kısıtlamalar, ormanlar için de konu edilmeye başlamıştır. Bu konudaki ilk yasal düzenlemelerin Fransa'da 10., Almanya'da 11. ve 12. yüzyıllarda yürürlüğe konulduğu, daha ayrıntılı yasal düzenlemelerin ise 16. yüzyılda yapıldığı belirtilmelidir (Gümüş, 2004).

Yukarıda değinilenlere benzer bir orman anlayışı ve ormanlardan yararlanmanın ülkemizde de izlendiği söylenebilir. Ayrıcalık olarak ise ülkemizde ormanlara ve ondan yararlanmaya ilişkin yasal düzenlemelerin yapılması ve gerekli önlemlerin alınmasında diğer ülkelere oranla gecikilmesi belirtilebilir.

Bilim dallarının ormanı tanımlamaları farklı olduğundan ve ortak bir tanım yapılmamış olduğundan, her bir bilim dalının ilgi alanına uygun bir orman tanımlaması yapma yoluna gittiği dikkati çekmektedir (Eryılmaz ve Tolunay, 2015)

Ekonomi bilimi ormanı, ekonomi için temel üretim faktörü, bir doğal kaynak oluşunun yanı sıra başta toprak olmak üzere diğer temel üretim faktörlerini koruyan, aynı zamanda insan için yaşam çevresi oluşturan değerli bir varlıktır (Gülen ve Bayraktaroğlu, 1981; Kuyucuklu, 1983).

Turizm bilimi için ormana özellikle dinlenme ve doğa turizmi açısından çok değerli bir "turistik mahal", "turistik alt yapı" biçiminde yaklaşılmaktadır. Bu yaklaşımın içerisinde tarihi değeri olan kültürel varlıklarda yer almaktadır (Toskay, 1978).

6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 4. maddesinde, ormanlar mülkiyet ve idare bakımından:

- Devlet ormanları;
- Hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlar;
- Hususi ormanlar;

Vasıf ve karakter bakımından:

- Muhafaza ormanları;
- Milli parklar;
- İstihsal ormanları; olmak üzere ayrılmıştır.

Yine 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 3. maddesinde "Buldukları mevki, vaziyet, haiz oldukları hususiyet noktasından memleketin ve halkın menfaat, sıhhat, selametine yarayacak veya tarihi, bedii veya turistik kıymeti bakımından muhafazası gereken gerek Devletin ve gerek eşhasın hususi mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerin orman rejimine alınmasına Cumhurbaşkanınca karar verilebilir." denilmektedir.

Bu yasa hükmüne dayanılarak Afyon, Kütahya ve Uşak illeri bünyesinde yer alan "Başkomutan Tarihi Millî Parkı" 31 Ağustos 1981 yılında 34.834 hektar (348.34 km²) alan itibarıyla milli park olarak ilan edilmiş ve orman rejimi içerisine alınmıştır (Alaaddinoğlu ve Aliğaoğlu, 2007).

Orman kaynaklarından topluma sunulan hizmetler içerisinde yer alan doğa turizmi etkinliklerinin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi son yıllarda önem arz etmektedir. Bundan dolayı çağımızda, orman kaynaklarına yönelik rekreasyon alanlarının kullanım talepleri artmakta olup bu kullanım taleplerinin başında da doğa turizmi gelmektedir. Doğaya dayalı bu doğa turizmi etkinliklerinin son zamanlarda hızla artmasının sebepleri de kalabalık şehirlerde, hava ve gürültü kirliliğinin çok olduğu vb. durumlarda yaşamak zorunda olan insanların doğaya daha çok ilgi duymasından kaynaklıdır. Bu etkinliklerin yapıldığı alanlarda daha sistematik ve doğru yönetim uygulandığı taktirde hem yöre halkına hem de ülke ekonomisine katkı sağlayacağından önem arz etmektedir (Erdönmez vd., 2010).

Ülkemizdeki milli ve milletlerarası düzeyde değerlere sahip milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarının seçilip belirlenmesine, özellik ve karakterleri bozulmadan korunmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesi 1983 yılında yayımlanan 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu ile yürütülmektedir (Milli Parklar Kanunu, 1983).

Milli parklar, ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel ve estetik açıdan önem taşıyan, nadir bulunan doğal ve kültürel kaynakları barındıran, koruma, dinlenme ve turizm amaçlarıyla kullanılan alanlardır. Türkiye'nin milli parkları, göller, mağaralar, kanyonlar, şelaleler, dağlar, plajlar ve sahiller gibi doğal güzelliklerinin yanında tarihi ve kültürel zenginlikleriyle dikkat çekiyor. Bu parklar, her yıl milyonlarca insan tarafından ziyaret edilmekte olup, Türkiye'nin en önemli doğal ve tarihi güzellikleri arasında yer almaktadır. Bazı milli parklar, tarihi ve kültürel mirasa ev sahipliği yaparlar. Bu parklar içinde antik yerleşim alanları, tarihi binalar, arkeolojik kalıntılar gibi önemli unsurlar koruma altındadır. Tüm dünyada milli parklar, doğanın korunması ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla önemli bir rol oynarlar. Hem doğal hem de kültürel mirasın korunmasıyla birlikte, bu parklar ziyaretçilere eğitim, dinlenme ve doğa ile uyumlu etkinlikler sunarak sürdürülebilir turizm açısından da önemlidirler. Başkomutanlık Tarihi Millî Parkı'nda Kurtuluş Savaşı'nın son safhasını temsil eden Büyük Taarruz ve onun bir parçası olan Başkomutanlık Meydan Muharebesinin yapıldığı yerleri içine alması dolayısı ile Türk toplumu için önemli bir yere sahiptir.

Bu kapsamda çalışmanın amacı, savaş alanlarına gelen ziyaretçilerin ziyaret nedenlerini, ziyaret sonrasında ziyaretçilerin düşüncelerini, isteklerini, tavsiyelerini belirlemektir. Her yıl binlerce insanın savaş alanlarını ziyaret ettiği ve ziyaretçi potansiyeli açısından önem arz ettiği bu alanlara yönelik yapılan bu çalışma, bu alanların amacına uygun şekilde yönetilmesi açısından önemlidir.

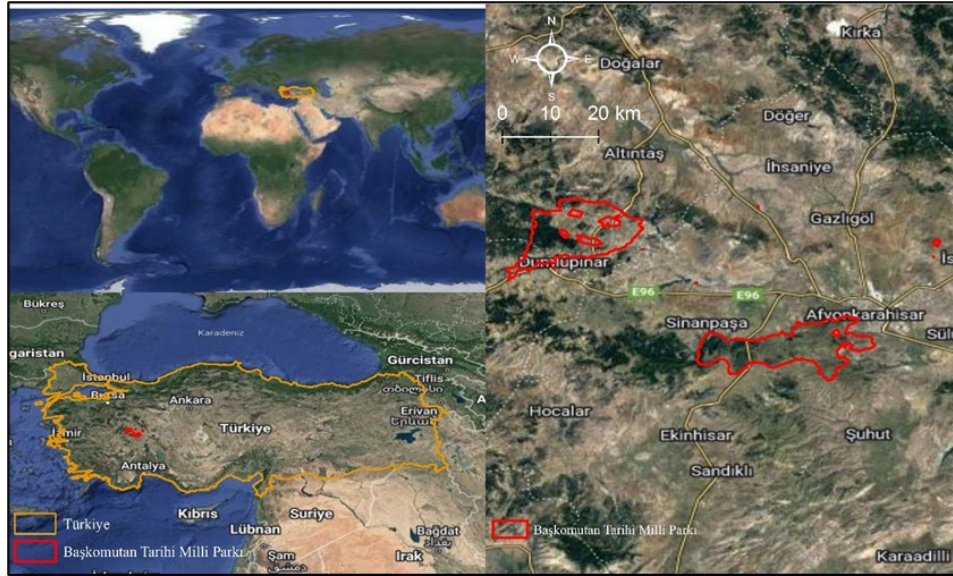
Çalışmanın sonucunda ziyaretçilerin savaş alanlarına tercih etme sebeplerinin önem düzeyleri belirlenmiş, ziyaretçilerin ziyaret sonrasında düşünceleri ve istekleri tespit edilmiştir. Savaş alanlarına yönelik ziyaretçi taleplerinin belirlenmesi ile bu alanların daha iyi yönetilmesi ve gelecek nesillere tarihimizin daha iyi aktarılması açısından ilgili kurum ve kuruluşlara katkı sağlandığı düşünülmektedir.

1. MATERYAL VE YÖNTEM

1.1. Çalışma Alanı

Kurtuluş Savaşı'nın geçtiği yerlerdeki tarihi olgular Başkomutan Tarihi Millî Parkı'nın ana kaynak değerini oluşturur. Bu Milli Park 34.834 hektar alanı kapsar, Kocatepe ve Dumlupınar olmak üzere iki bölümden oluşur (Başkomutan Tarihi Millî Park Broşürü; 2023)

Sosyo-kültürel kaynak değerleri ile 137.000 şehidin yattığı, tüm dünyaya Türk'ün gücünü gösterdiği çalışma alanı 31.08.1981 tarihinde Türkiye'nin 17. Milli Parkı olarak ilan edilmiştir (Şekil 1).

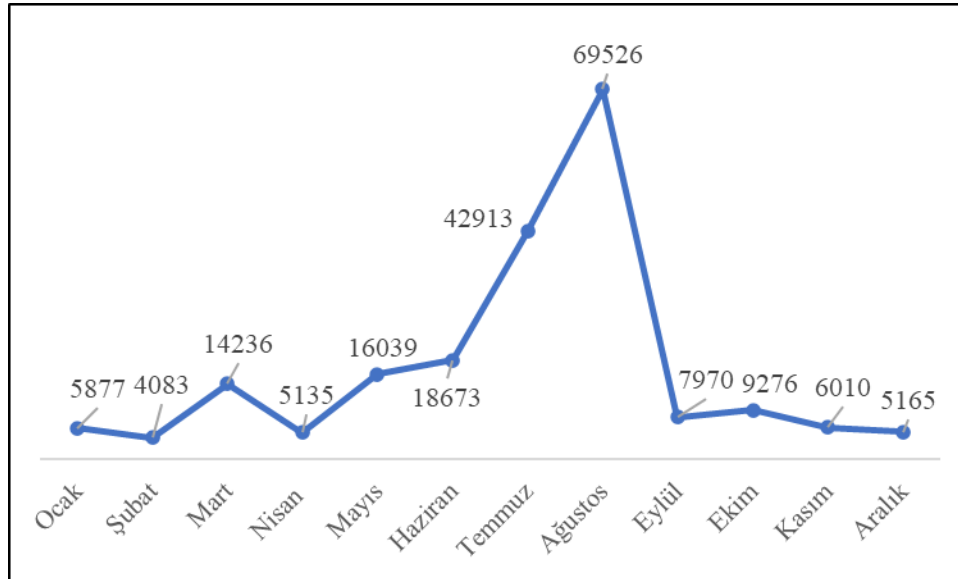

Şekil 1. Başkomutan Tarihi Milli Parkı'nın konumu (Başkomutan Tarihi Milli Park Broşürü, 2023)

1.2. Materyal

Başkomutan Tarihi Milli Parkı ziyaretçilerinin savaş alanları turizminde, bu alanı tercih nedenleri ve mekân kullanım özellikleri çalışmasının ilk verileri anket tekniğinden yararlanılarak ortaya konulmuştur. İkincil veriler ise bu alanda yapılmış olan bilimsel çalışmalar ve literatür taramaları sonucu elde edilmiştir. Ayrıca Başkomutan Tarihi Milli Parkı çalışmalarında köylere ait mevcut veri ve bilgileri içeren dokümanlar (Başkomutan Tarihi Milli Parkı'na ait istatistik verileri) materyal olarak kullanılmıştır.

Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 5. Bölge Müdürlüğü, Başkomutan Tarihi Milli Park Müdürlüğü, Dumlupınar Milli Parkı Şefliği'nden alınan bilgilere 2023 yılı Başkomutan Tarihi Milli Parkı ziyaretçi sayıları Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. 2023 yılı Başkomutan Tarihi Milli Parkı ziyaretçi sayıları (MPGM 5. Bölge Müdürlüğü, 2023)

Başkomutan Tarihi Milli Parkı'nı 69.526 kişi ile en fazla ziyaretçi ağustos ayında, 4.083 kişi ile en az ziyaretçi ile şubat ayında ziyaret etmişlerdir. Başkomutan Tarihi Milli Parkı'nı 2023 yılında ise toplam 204.903 kişi ziyaret etmiştir.

Başkomutan Tarihi Milli Parkı'nı ziyaret eden ziyaretçilerin savaş alanları turizminde ziyaretçi tercihleri ve mekân kullanım özelliklerinin araştırılmasına yönelik veriler anket formu ile elde edilmiştir.

Anket çalışması için örnek büyüklüğünün belirlenmesinde Denklem (1)'de verildiği üzere, ana kütle büyüklüğü bilinen olasılığa bağlı örnek büyüklüğü belirleme formülü kullanılmıştır (Baş, 2005; Daşdemir, 2019).

$$n \geq \frac{N.p.q.Z^2}{[N.d^2+p.q.Z^2]} \quad (1)$$

Formülde n, örnek büyüklüğünü; N, ana kütle büyüklüğünü (204 903); p, ölçülmek istenen özelliğin ana kütle içerisinde bulunma olasılığını (p=0,5); q, ölçülmek istenen özelliğin ana kütle içerisinde bulunmama olasılığını (q=0,5); Z, güven katsayısını (%95 güven düzeyi için Z=1,96); d, kabul edilen örnekleme hatasını (0,05) ifade etmektedir.

Örnek büyüklüğünün tespit edilebilmesi amacıyla, Dumlupınar Milli Park Şefliği 2023 yılı ziyaretçi sayılarından faydalanılmıştır. 2023 yılında Başkomutan Tarihî Millî Parkı 204.903 kişi ziyaret etmişlerdir. Başkomutan Tarihî Millî Parkı ziyaretçi sayılarına göre %95 güven düzeyinde ziyaretçilere uygulanması gereken anket formu miktarı örnek büyüklüğü formülü ile 383 kişi olarak hesaplanmıştır.

$$n \geq \frac{204903.0,5.0,5.1,96^2}{[204903.0,05^2 + 0,5.0,5.1,96^2]}$$

$$n \geq 383,44$$

Anket uygulama çalışmaları 01.01.2023 ve 31.12.2023 tarihleri arasında Başkomutan Tarihî Millî Parkı'nı ziyaret eden ziyaretçilerle yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 900 ziyaretçiye anket uygulama imkânı yakalanmıştır.

Anket formunda 15 soruya yer verilmiş olup, bu sorular ziyaretçi nitelikleri ve mekân kullanım özelliklerini belirlenmesine yönelik sorulardır.

1.3. Yöntem

Araştırmada anket formları ile elde edilen veriler Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri değerlendirilmek sureti ile normallik testi yapılmıştır. Bu testlere ait sıfır ve araştırma hipotezleri aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H₀: %95 güven aralığında veriler normal dağılımlıdır.

H₁: %95 güven aralığında veriler normal dağılımlı değildir.

Veri sayısının çok olduğu durumlarda kullanılması tercih edilen Kolmogorov-Smirnov testi ve az olduğu durumlarda tercih edilen Shapiro-Wilk Testlerinin her ikisinden de faydalanılmıştır. Normallik testlerinin sonuçları Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1. Normallik testi sonuçları

Soru	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Bu alana ne kadar uzaktan geldiniz?	.179	900	.000	.919	900	.000
Alana ziyareti kimlerle yapıyorsunuz?	.345	900	.000	.598	900	.000
Hangi araçları kullanarak bu alana ulaşımınızı sağladınız?	.319	900	.000	.608	900	.000
Bu alana ziyaretinizi yurt içinden mi yurt dışından gelerek mi yapıyorsunuz?	.540	900	.000	.236	900	.000
Bu alana daha önce ziyaret ettiniz mi?	.415	900	.000	.606	900	.000
Bu alanda yaşanan tarihi savaşlar hakkında daha önceden bilginiz var mı?	.429	900	.000	.613	900	.000
Bu alana ziyaret şekliniz aşağıdakilerden hangisine uyar?	.245	900	.000	.818	900	.000
Bu alana hangi mevsimlerde gelmek istersiniz?	.367	900	.000	.667	900	.000

Çizelge 1’de görüldüğü üzere gerek Shapiro-Wilk gerekse Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarında değerlerin **0.05’ten** küçük olduğu için H_1 hipotezi kabul edilerek verilerin, %95 güven aralığında veriler normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir.

Normal dağılım göstermeyen verilerin analizinde Kruskal Wallis-H Testinden faydalanılmıştır. Kruskal Wallis-H Testi normal dağılım göstermeyen gruplar arasındaki farklılığın anlamlılığını test amacıyla kullanılan bir teknik olması ve One-Way ANOVA’nın non-parametrik karşılığı olması bakımından tercih edilmiştir (Orhunbilge, 2010).

Ayrıca ikili karşılaştırmalarda da parametrik olmayan test yöntemlerinden Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis ve Mann-Whitney U testinde varyansların eşit olması durumunda farklılığı hangi gruptan kaynaklı olduğunu tespit etmek içinde çoklu karşılaştırma (Crosstabs Testi) yönteminden faydalanılmıştır. Bunların sonucunda elde edilen bulgular yüzde ve frekans analizi ile ortaya konulmuştur (Orhunbilge, 2010).

2. BULGULAR

2.1. Ziyaretçilerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Bu başlık altında anket çalışmasına katılan ziyaretçilerin sosyodemografik özelliklerinin frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Araştırmaya katılan ziyaretçilerin geldikleri illere ait bulgular Çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 2. Ziyaretçilerin milli parka geldikleri iller

İl	Sayı	Yüzde (%)	İl	Sayı	Yüzde (%)
Afyon	236	26.2	Hatay	16	1.8
Kütahya	110	12.2	Gaziantep	12	1.3
Uşak	90	10	Manisa	11	1.2
Bilecik	57	6.3	Bursa	10	1.1
Denizli	47	5.2	Antalya	10	1.1
Isparta	44	4.9	Burdur	8	0.9
Konya	38	4.2	Ankara	7	0.8
Kahramanmaraş	39	4.3	Balıkesir	4	0.4
Mersin	30	3.3	Muğla	3	0.3
Karaman	29	3.2	Adana	2	0.2
Eskişehir	29	3.2	Çanakkale	1	0.2
Niğde	25	2.8	Sakarya	1	0.1
Aydın	23	2.6	Kayseri	1	0.1
İzmir	17	1.9			

Çizelge 2’de görüldüğü üzere araştırmaya en çok %26,2 ile Afyon ilinden ziyaretçi gelmiştir. İkinci sırada %12,2 ile Kütahya ilinden ziyaretçi gelirken üçüncü sırada %10 ile Uşak ilinden gelen ziyaretçiler Başkomutan Tarihî Millî Parkı’nı ziyaret etmişlerdir.

Araştırmaya katılan ziyaretçilerin eğitim durumlarına ait bulgular Çizelge 3’te verilmiştir.

Çizelge 3. Ziyaretçilerin eğitim durumları

Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde %
İlkokul	10	1.1
Ortaokul	53	5.9
Lise	423	47
Önlisans	292	32.4
Lisans	121	13.4
Yüksek Lisans / Doktora	1	0.1
Toplam	900	100.0

Çizelge 3’te görüldüğü üzere Başkomutan Tarihî Millî Parkı’nı en çok %47 ile lise mezunları ziyaret etmiştir. İkinci sırada %32.4 ile önlisans mezunu ziyaret ederken üçüncü sırada %13.4 ile lisans mezunu olmuştur.

Araştırmaya katılan ziyaretçilerin yaş aralıklarına ait bulgular Çizelge 4'te verilmiştir.

Çizelge 4. Ziyaretçilerin yaş aralıkları

Yaş	Frekans	Yüzde %
0-12	20	2.2
13-18	388	43.1
19-30	340	37.8
31-40	109	12.1
41-50	29	3.2
51-60	11	1.2
61-70	3	0.3
71-80	0	0
81 ve üstü	0	0
Toplam	900	100.0

Çizelge 4'te görüldüğü üzere Başkomutan Tarihî Millî Parkı'nı en çok %43.1 ile 13-18 yaş aralığındaki ziyaretçiler ziyaret etmişlerdir. İkinci sırada %37.8 ile 19-30 yaş aralığındaki ziyaretçiler ziyaret ederken üçüncü sırada %31-40 yaş aralığındaki ziyaretçiler ziyaret etmişlerdir.

Araştırmaya katılan ziyaretçilerin cinsiyet durumlarına ait bulgular Çizelge 5'te verilmiştir.

Çizelge 5. Ziyaretçilerin cinsiyetleri

Cinsiyet	Frekans	Yüzde %
Kadın	434	48.2
Erkek	466	51.8
Toplam	900	100.0

Çizelge 5'te görüldüğü üzere Başkomutan Tarihî Millî Parkı'nı ziyaret edenlerin %48.2 kadınlar olurken %51.8'i erkekler olmuştur.

Araştırmaya katılan ziyaretçilerin medeni durumlarına ait bulgular Çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6. Ziyaretçilerin medeni durumları

Medeni durum	Frekans	Yüzde %
Evli	187	20.8
Bekâr	713	79.2
Toplam	900	100.0

Çizelge 6'da görüldüğü üzere Başkomutan Tarihî Millî Parkı'nı ziyaret edenlerin %20.8'i evliler olurken %79.2'si bekârlar olmuştur.

Araştırmaya katılan ziyaretçilerin mesleklerine ait bulgular Çizelge 7'de verilmiştir.

Çizelge 7. Ziyaretçilerin meslekleri

Meslek	Frekans	Yüzde %
Öğrenci	653	72.6
Öğretmen	72	8
Akademisyen	19	2.1
Devlet memuru	70	7.8
Özel sektör çalışanı	28	3.1
Çiftçi	11	1.2
Serbest mensubu	26	2.9
Diğer	21	2.3
Toplam	900	100.0

Çizelge 7’de görüldüğü üzere Başkomutan Tarihî Millî Parkı’nı en çok %72.6 ile öğrenciler ziyaret etmişlerdir. İkinci sırada %7.8 ile devlet memuru ziyaret ederken üçüncü sırada %3.1 ile özel sektör çalışanları ziyaret etmişlerdir.

Araştırmaya katılan ziyaretçilerin gelirlerine ait bulgular Çizelge 8’de verilmiştir.

Çizelge 8. Ziyaretçilerin gelir durumları

Gelir	Frekans	Yüzde %
0-6000	536	59.6
6001-9000	96	10.7
9001-12000	87	9.7
12 001-15 000	79	8.8
15 001-20 000	30	3.3
20 001-30 000	20	2.2
30 001-40 000	23	2.6
40 001-50 000	26	2.9
50 001 ve üstü	3	0.3
Toplam	900	100.0

Çizelge 8’de görüldüğü üzere Başkomutan Tarihî Millî Parkı’nı en çok %59.6 ile ziyaret eden ziyaretçiler 0-6000 ₺ aralığındaki gelire sahiptirler. İkinci sırada %10.7 ile ziyaret eden ziyaretçiler 6001-9000 ₺ aralığındaki gelire sahipken üçüncü sırada %9.7 ile ziyaret eden ziyaretçiler 9001-12 000 aralığındaki gelire sahiptirler.

2.2. Başkomutan Tarihî Millî Parkı Ziyaretçi Profillerinin Özellikleri

Araştırmaya katılan ziyaretçilerin alana ulaşma mesafesi, ziyareti kimlerle yaptıkları, alana hangi ulaşım aracını kullanarak geldikleri, ikametlerinin yurtiçi mi yoksa yurtdışı mı olduğu, ziyaret ettikleri alana daha önce gelip gelmedikleri ve bu alanla ilgili bilgi sahibi olup olmadıkları ile ilgili profillerine ait bulgular Çizelge 9’da verilmiştir.

Çizelge 9. Ziyaretçi profillerinin genel özellikleri

Sorular	Değer	Frekans	Yüzde %
Bu alana ne kadar uzaktan geldiniz?	0-50 km	128	14.2
	51-100 km	250	27.8
	101-250 km	252	28
	251-500 km	154	17.1
	501-750 km	68	7.6
	751-1000 km	42	4.7
	1001-1500 km	4	0.4
	1501-2000 km	2	0.2
	2001 ve üzeri km	0	0
Alana ziyareti kimlerle yapıyorsunuz?	Okul Gezisi	565	62.8
	Ailemle	244	27.1
	Seyahat turuna katılan kişilerle	24	2.7
	İş Gezisi	6	0.7
	Diğer	61	6.8
Hangi araçları kullanarak bu alana ulaşımınızı sağladınız?	Özel araç	330	36.7
	Otobüs	553	61.4
	Tren	2	0.2

	Uçak	0	0
	Motosiklet	15	1.7
	Bisiklet	0	0
Bu alana ziyaretinizi yurt içinden mi yurt dışından gelerek mi yapıyorsunuz?	Yurt içinden	851	94.6
	Yurt dışından	49	5.4
Bu alana daha önce ziyaret ettiniz mi?	Evet	321	35.7
	Hayır	579	64.3
Bu alanda yaşanan tarihi savaşlar hakkında daha önceden bilginiz var mı?	Evet	628	69.8
	Hayır	112	12.4
	Şimdi öğreniyorum	160	17.8

Çizelge 9'da görüldüğü üzere ziyaretçiler Başkomutan Tarihî Millî Parkı'na en çok %28 ile 101-150 km uzaklıktan milli parkı ziyarete gelmişlerdir. Ziyaretçiler Başkomutan Tarihî Millî Parkı'nı en çok %62.8 ile okul gezisiyle ziyaret etmektedirler. Ziyaretçiler milli parkı ziyaret etmeye gelirken en çok %61.4 ile otobüs ulaşım aracıyla gelmektedirler. Mili parkı ziyaret eden ziyaretçiler %94.6 ile yurt içinden ziyaret etmektedirler. Ziyaretçilerin %64.3'ü milli parkı ilk defa ziyaret etmektedirler. Ziyaretçilerin Başkomutan Tarihî Millî Parkı'nın bulunduğu alanda yaşanan savaşlar hakkında bilgilerinin olup olmadığı sorulduğunda ziyaretçiler %69.8'i yapılan savaşlar hakkında bilgi var demişlerdir.

Başkomutan Tarihî Millî Parkı ziyaretçilerinin alanı ziyaret etme zamanlamalarına ait bulgular Çizelge 10'da verilmiştir.

Çizelge 10. Başkomutan Tarihî Millî Parkı'nı ziyaret eden ziyaretçilerin alanı ziyaret etme zamanlamaları

Sorular	Değer	Frekans	Yüzde %
Başkomutan Tarihî Millî Parkı'nın hangi bölümünü gezdiniz?	Afyon Kocatepe Bölümü	450	50
	Kütahya Dumlupınar Bölümü	450	50
Bu alana ziyaret şekliniz aşağıdakilerden hangisine uyar?	Tüm alanı ziyaret ederim	271	30.1
	Seçtiğim belli noktaları ziyaret ederim	439	48.8
	Vaktim olduğu ölçüde ziyaret ederim	185	20.6
	Diğer	5	0.6
Bu alana hangi mevsimlerde gelmek istersiniz?	İlkbahar	529	58.8
	Yaz	349	38.8
	Sonbahar	13	1.4
	Kış	9	1

Çizelge 10'da görüldüğü üzere; ziyaretçilere Başkomutan Tarihî Millî Parkı'nın hangi bölümlerini gezdikleri sorulduğunda ziyaretçilerin yarısı Afyon Kocatepe Bölümü'nü, diğer yarısı da Kütahya Dumlupınar Bölümü'nü gezdiğini söylemektedirler. Ziyaretçilere milli parkı ziyaret şekilleri sorgulandığında en çok %48.8 ile seçtiğim belli noktaları ziyaret ederim demişlerdir. Ziyaretçilere milli parkı hangi mevsimde ziyaret edersiniz diye sorulduğunda en çok %58.8 ile ilkbahar demişlerdir.

2.3. Ziyaretçilerin Başkomutan Tarihî Millî Parkı'nın Bölümlerini Ziyaret Etme Profillerine Göre Yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

Araştırmaya katılan ziyaretçilerin Çizelge 9'da belirtilen özellik profillerine göre Başkomutan Tarihi Milli Parkı'nın bölümlerinin arasında fark olup olmadığı tespit etmek için Mann Whitney U testi Çizelge 11'de verilmiştir.

Çizelge 11. Ziyaretçilerin Başkomutan Tarihi Millî Parkı'nın bölümlerini ziyaret etme özelliklerine (Çizelge 9) göre yapılan Mann Whitney U testi sonuçları

Sorular	Mann Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig
Bu alana ne kadar uzaklıktan geldiniz?	91555.000	193030.000	-2.553	0.011*
Alana ziyareti kimlerle yapıyorsunuz?	99150.500	200625.500	-0.629	0.529
Hangi araçları kullanarak bu alana ulaşımınızı sağladınız?	92205.000	193680.000	-2.736	0.006*
Bu alana ziyaretinizi yurt içinden mi yurt dışından gelerek mi yapıyorsunuz?	96075.000	197550.000	-3.377	0.001*
Bu alanı daha önce ziyaret ettiniz mi?	84375.000	185850.000	-5.216	0.000*
Bu alanda yaşanan tarihi savaşlar hakkında daha önceden bilginiz var mı?	58876.000	160351.000	-13.451	0.000*
Bu alana ziyaret şekliniz aşağıdakilerden hangisine uyar?	75035.000	176510.000	-7.301	0.000*
Bu alana hangi mevsimlerde gelmek istersiniz?	20875.000	122350.000	-23.984	0.000*

Çizelge 11'de görüldüğü üzere, Mann Whitney U testi sonuçları; "Bu alana ne kadar uzaklıktan geldiniz?", "Hangi araçları kullanarak bu alana ulaşımınızı sağladınız?", "Bu alana ziyaretinizi yurt içinden mi yurt dışından gelerek mi yapıyorsunuz?", "Bu alana daha önce ziyaret ettiniz mi?", "Bu alanda yaşanan tarihi savaşlar hakkında daha önceden bilginiz var mı?", "Bu alana ziyaret şekliniz aşağıdakilerden hangisine uyar?" ve "Bu alana hangi mevsimlerde gelmek istersiniz?" sorularına verilen cevaplardan istatistiksel olarak anlamlı görüş farklılıklarının olduğunu ortaya koymuştur.

2.4. Ziyaretçilerin Başkomutan Tarihi Milli Parkı'nın Bölümlerini Ziyaret Etme Profillerine Göre Yapılan Crosstab Çapraz Tablo Sonuçları

Ziyaretçilerin Başkomutan Tarihi Millî Parkı'nın bölümlerini ziyaret etmelerine göre durumlarına göre yapılan Mann Whitney U testi sonucunda gruplar arasında oluşan farklılıkları anlamak için Crosstab çapraz tablolardan faydalanılmıştır.

"Bu alana ne kadar uzaklıktan geldiniz?" sorusuna Kütahya Dumlupınar Bölümü'nü ziyaret eden ziyaretçiler %21.1 oranla "101-250 km mesafeden geliyorum." diyerek diğer gruplardan ayrılmışlardır.

"Hangi araçları kullanarak bu alana ulaşımınızı sağladınız?" sorusuna Afyon Kocatepe Bölümü'nü ziyaret eden ziyaretçiler %1.7 oranla motosiklet ile ulaşım sağlarken Kütahya Dumlupınar Bölümü'nü ziyaret eden ziyaretçilerden kimse motosiklet ile alana ulaşım sağlamamıştır.

"Bu alana ziyaretinizi yurt içinden mi yurt dışından gelerek mi yapıyorsunuz?" sorusuna Afyon Kocatepe Bölümü'nü ziyaret eden ziyaretçiler %4 oranla yurt dışından ziyaret ederek diğer gruplardan ayrılmıştır.

"Bu alanı daha önce ziyaret ettiniz mi? sorusuna Kütahya Dumlupınar Bölümü'nü ziyaret eden ziyaretçiler %36.3 oranla hayır diyerek diğer gruplardan ayrılmıştır.

"Bu alanda yaşanan tarihi savaşlar hakkında daha önceden bilginiz var mı?" sorusuna Afyon Kocatepe Bölümü'nü ziyaret eden ziyaretçiler %45 oranla evet diyerek diğer gruplardan ayrılmıştır.

"Bu alana ziyaret şekliniz aşağıdakilerden hangisine uyar?" sorusuna Afyon Kocatepe Bölümü'nü ziyaret eden ziyaretçiler %34.7 oranla "Seçtiğim belli noktaları ziyaret ederim." diyerek diğer gruplardan ayrılmıştır.

“Bu alana hangi mevsimlerde gelmek istersiniz?” sorusuna Kütahya Dumlupınar Bölümü’nü ziyaret eden ziyaretçiler %38.8 oranla “Yaz aylarında ziyaret ederim.” derken Afyon Kocatepe Bölümü’nü ziyaret eden ziyaretçilerden kimse yaz aylarında alanı ziyaret etmemektedir.

2.5. Ziyaretçilerin Tarihi Milli Parkı’nın Bölümlerini Ziyaret Etme Profillerinin Yaş Aralıkları Bakımından Farklılıklarına ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Başkomutan Tarihî Millî Parkı ziyaretçilerinin Çizelge 9’da belirtilen özellik profillerinin yaş dağılımlarına göre farklılık olup olmadığı yapılan Kruskal Wallis testi ile belirlenmiş ve elde edilen sonuçlar Çizelge 12’de verilmiştir.

Çizelge 12. Başkomutan Tarihî Millî Parkı’nı ziyaretçi profillerinin (bak Çizelge 9) yaş dağılımlarına göre yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları

Sorular	Chi Square	df	Asymp. Sig
Bu alana ne kadar uzaklıktan geldiniz?	30.491	6	0.000*
Alana ziyareti kimlerle yapıyorsunuz?	343.321	6	0.000*
Hangi araçları kullanarak bu alana ulaşımınızı sağladınız?	260.623	6	0.000*
Bu alana ziyaretinizi yurt içinden mi yurt dışından gelerek mi yapıyorsunuz?	31.498	6	0.000*
Bu alana daha önce ziyaret ettiniz mi?	74.778	6	0.000*
Bu alanda yaşanan tarihi savaşlar hakkında daha önceden bilginiz var mı?	69.320	6	0.000*
Bu alana ziyaret şekliniz aşağıdakilerden hangisine uyar?	46.508	6	0.000*
Bu alana hangi mevsimlerde gelmek istersiniz?	112.103	6	0.000*

Çizelge 12’de görüldüğü üzere, ziyaretçilerin yaş dağılımlarına göre yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre; “Bu alana ne kadar uzaklıktan geldiniz?”, “Alana ziyareti kimlerle yapıyorsunuz?”, “Hangi araçları kullanarak bu alana ulaşımınızı sağladınız?”, “Bu alana ziyaretinizi yurt içinden mi yurt dışından gelerek mi yapıyorsunuz?”, “Bu alanı daha önce ziyaret ettiniz mi?”, “Bu alanda yaşanan tarihi savaşlar hakkında daha önceden bilginiz var mı?”, “Bu alana ziyaret şekliniz aşağıdakilerden hangisine uyar?”, “Bu alana hangi mevsimlerde gelmek istersiniz?” sorularına verilen cevaplardan istatistiksel olarak anlamlı görüş farklılıklarının olduğu ortaya konulmuştur.

2.6. Ziyaretçilerin Yaş Aralıklarına Göre Yapılan Crosstab Çapraz Tablo Sonuçları

Araştırmaya katılan ziyaretçilerin yaş aralıklarına göre yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında oluşan farklılıkları anlamak için Crosstab çapraz tablolardan faydalanılmıştır.

“Bu alana ne kadar uzaklıktan geldiniz?” sorusuna 13-18 yaş aralığındaki ziyaretçiler %14.8 oranla 51-100 km uzaklıktan gelerek tarihi milli parkı ziyaret ettiklerini belirtmişlerdir.

“Alanı ziyareti kimlerle yapıyorsunuz?” sorusuna 13-18 yaş aralığındaki ziyaretçiler %39.1 oranla okul gezisiyle diyerek diğer gruplardan ayrılmışlardır.

“Hangi araçları kullanarak bu alana ulaşımınızı sağladınız?” sorusuna 13-18 yaş aralığındaki ziyaretçiler %37.3 oranla otobüs ile diyerek diğer gruplardan ayrılmışlardır.

“Bu alana ziyaretinizi yurt içinden mi yurt dışından gelerek mi yapıyorsunuz?” sorusuna 13-18 yaş aralığındaki ziyaretçiler %41 oranla yurt içinden diyerek diğer gruplardan ayrılmışlardır. Dün mü hızım

“Bu alanı daha önce ziyaret ettiniz mi?” sorusuna 13-18 yaş aralığındaki ziyaretçiler %33.8 oranla hayır diyerek diğer gruplardan ayrılmışlardır.

“Bu alanda yaşanan tarihi savaşlar hakkında daha önceden bilginiz var mı?” sorusuna 19-30 yaş aralığındaki ziyaretçiler %30.6 oranla evet diyerek diğer gruplardan ayrılmışlardır.

“Bu alana ziyaret şekliniz aşağıdakilerden hangisine uyar?” sorusuna 19-30 yaş aralığındaki ziyaretçiler %23.7 oranla “Seçtiğim belli noktaları ziyaret ederim.” diyerek diğer gruplardan ayrılmışlardır.

“Bu alana hangi mevsimlerde gelmek istersiniz?” sorusuna 19-30 yaş aralığındaki ziyaretçiler %29.4 oranla ilkbahar diyerek diğer gruplardan ayrılmışlardır.

2.7. Ziyaretçilerin Tarihi Milli Parkı'nın Bölümlerini Ziyaret Etme Profillerinin Eğitim Durumları Bakımından Farklılıklarına ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Başkomutan Tarihî Millî Parkı ziyaretçi profillerinin eğitim durumlarına göre sorulan sorulara verdikleri cevaplar arasında farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları Çizelge 13'te verilmiştir.

Çizelge 13. Başkomutan Tarihî Millî Parkı'nı ziyaretçi profillerinin eğitim durumlarına göre yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları

Sorular	Chi Square	df	Asymp. Sig
Bu alana ne kadar uzaklıktan geldiniz?	39.443	5	0.000*
Alana ziyareti kimlerle yapıyorsunuz?	195.932	5	0.000*
Hangi araçları kullanarak bu alana ulaşımınızı sağladınız?	166.843	5	0.000*
Bu alana ziyaretinizi yurt içinden mi yurt dışından gelerek mi yapıyorsunuz?	4.883	5	0.000*
Bu alana daha önce ziyaret ettiniz mi?	59.331	5	0.000*
Bu alanda yaşanan tarihi savaşlar hakkında daha önceden bilginiz var mı?	111.845	5	0.000*
Bu alana ziyaret şekliniz aşağıdakilerden hangisine uyar?	14.215	5	0.014*
Bu alana hangi mevsimlerde gelmek istersiniz?	147.143	5	0.000*

Çizelge 13'te görüldüğü üzere, araştırmaya katılan ziyaretçilerin eğitim durumlarına göre yapılan Kruskal Wallis testi sonuçlarına göre; “Bu alana ne kadar uzaklıktan geldiniz?”, “Alana ziyareti kimlerle yapıyorsunuz?”, “Hangi araçları kullanarak bu alana ulaşımınızı sağladınız?”, “Bu alana ziyaretinizi yurt içinden mi yurt dışından gelerek mi yapıyorsunuz?”, “Bu alanı daha önce ziyaret ettiniz mi?”, “Bu alanda yaşanan tarihi savaşlar hakkında daha önceden bilginiz var mı?”, “Bu alana ziyaret şekliniz aşağıdakilerden hangisine uyar?”, “Bu alana hangi mevsimlerde gelmek istersiniz?” sorularına verilen cevaplardan istatistiksel olarak anlamlı görüş farklılıklarının olduğu ortaya konulmuştur.

2.8. Ziyaretçilerin Eğitim Durumlarına Göre Yapılan Crosstab Çapraz Tablo Sonuçları

Ziyaretçilerin eğitim durumlarına göre yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda gruplar arasında oluşan farklılıkları anlamak için Crosstab çapraz tablolardan faydalanılmıştır.

“Bu alana ne kadar uzaklıktan geldiniz?” sorusuna lise öğrencileri %18 oranla “101-250 km arası uzaklıktan geliyoruz.” diyerek diğer gruplardan ayrılmışlardır.

“Alana ziyareti kimlerle yapıyorsunuz?” sorusuna lise öğrencileri %39.6 oranla okul gezisiyle diyerek diğer gruplardan ayrılmışlardır.

“Hangi araçları kullanarak bu alana ulaşımınızı sağladınız? sorusuna lise öğrencileri %37.7 oranla otobüs ile diyerek diğer gruplardan ayrılmışlardır.

“Bu alana ziyaretinizi yurt içinden mi yurt dışından gelerek mi yapıyorsunuz?” sorusuna lise öğrencileri %44.8 oranla yurt içinden diyerek diğer gruplardan ayrılmışlardır.

“Bu alanı daha önce ziyaret ettiniz mi?” sorusuna lise öğrencileri %36.2 oranla hayır diyerek diğer gruplardan ayrılmışlardır.

“Bu alanda yaşanan tarihi savaşlar hakkında daha önceden bilginiz var mı?” sorusuna önlisans mezunları %27.6 oranla evet diyerek diğer gruplardan ayrılmışlardır.

“Bu alana ziyaret şekliniz aşağıdakilerden hangisine uyar?” sorusuna önlisans mezunları %20.9 oranla “Seçtiğim belli noktaları ziyaret ederim.” diyerek diğer gruplardan ayrılmışlardır.

“Bu alana hangi mevsimlerde gelmek istersiniz?” sorusuna önlisans mezunları %26.7 oranla ilkbahar diyerek diğer gruplardan ayrılmışlardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Başkomutan Tarihi Milli Parkı, Türkiye Cumhuriyeti tarihi açısından önemli mihenk taşları arasında yer almaktadır. Tarihi Milli Parkı'nın bulunduğu Afyonkarahisar, Kütahya ve Uşak illeri, binlerce yıldır yerleşime konu olan Anadolu'da, geçmişten günümüze değin doğu ile batı arasında köprü görevini üstlenmenin yanı sıra Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda da yadsınamayacak öneme sahiptir.

Bu çalışma ile Tarihi Milli Park içinde yer alan şehitliklerin, anıtların, müzelerin ve kültür evlerinin durumunu değerlendirmek için 15 sorudan oluşan anket çalışması yapılmıştır. Ankete katılan kişilerin verdiği cevaplarla, ziyaretçilerin yılın hangi aylarında gelmeyi tercih ettikleri, alanlara ulaşımı nasıl gerçekleştirdikleri ve hangi ulaşım araçlarını kullandıkları, alanlar hakkında daha önceden bilgilerinin olup olmadığı ve alanların kullanım özellikleri belirlenmiştir.

Alanları ziyarete gelen kişiler bu ziyaretlerini daha çok ilkbahar ve yaz aylarında yapmaktadır. Bunun başlıca sebebi iklimin bu aylarda elverişli olması ve 25-30 Ağustos Zafer Haftası kutlamalarına katılım istekleridir.

Gelen ziyaretçilerin daha çok okul turlarından, askeri personellerden, gezi gruplarından ve ailelerden oluştuğu görülmüştür.

Ziyaretçilerin büyük bir bölümü Afyon, Kütahya ve Uşak gibi yakın illerden gelmektedir. Bunun nedeni bu illerin ziyaret edilen alanlara yakın olması ve ulaşım kolaylığıdır.

Ziyaretçilerin geliş amaçları tarihi yerleri öğrenmek, gezmek, fotoğraflamak ve bu kutsal toprakların nerelerde nasıl mücadele verilerek kazanıldığını bizzat yerinde görmek ve öğrenmektir.

Ziyaretçilerin tarihi alanlara ulaşımında çok zorlanmadıkları görülmüş olup alanlarda yeteri kadar yönlendirme tabelasının olduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra Kütahya Dumlupınar sınırlarına girildiği zaman ana yol üzerinde radyo frekansından Dumlupınar'da yer alan anıt ve şehitliklere bilgilendirme ve yönlendirme yapıldığından vatandaşların bundan çok memnun kaldığı ve ziyaret etmek için şehitliklere yöneldikleri gözlenmiştir.

Afyonkarahisar Kocatepe kısmında bulunan şehitlikler ve müzelerin birbirine olan mesafelerin uzak olmasından dolayı ziyaret esnasında sıkıntı yaşadıkları ancak Kütahya Dumlupınar kısmındaki şehitlikler, anıtlar ve müzeler birbirlerine yakın olduğundan ulaşımında herhangi bir sıkıntı yaşamadıkları ve bütün alanı gezip görebildiklerini belirtmişlerdir.

Tarihi Milli Park'ta bulunan anıt, şehitlik ve müzelere ziyaretçi girişlerde herhangi bir ücret alınmamasının gelen ziyaretçi sayısının artışında önemli bir etkisi vardır. Daha önce alanlara ziyaret kişiler, bu gerekçe ile ziyaret sayılarını artırmaktadır.

Gelen ziyaretçiler şehitlik ve müze girişlerinde bulunan QR kod uygulamalı bilgilendirme levhasından ve alan tanıtım broşürlerden yararlanmaktadır. Böylece diğer yerler hakkında da bilgi edindikleri gibi, sadece buldukları yeri değil diğer şehitlik ve anıtları da ziyaret etmektedirler.

Ziyaretçiler anket formlarının yanı sıra şikâyet ve önerilerini sözlü olarak dile getirmişlerdir. Alanlarda yer alan yürüyüş yollarının daha kolay ulaşım sağlayabilmesi için yenileme çalışmalarının yapılması, oturma alanlarının ve tuvalet sayısının artırılmasını talep etmişlerdir.

Ayrıca ziyaretçiler Tarihi Milli Park'ta bulunan alanlara daha çok ziyaretçinin gelebilmesi için daha fazla personel istihdamının yapılması ve bu alanların bakım ve temizliğine özen gösterilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu tedbirlerin alınması ile ziyaretçilerin memnuniyetleri artacağından, gelen ziyaretçi sayısında ciddi artışlar olacaktır.

Başkomutan Tarihi Milli Parkı bünyesinde savaş alanı izleme noktası, kurtuluş savaşı temalı açık sergi koridorları, tiyatro, dans ve folklor gösterilerinin düzenleneceği platformun da yer alacağı mekânlar ile gece savaşın canlandırılacağı ses ve ışık gösterileri için alan düzenlemelerine ihtiyaç vardır. Ancak bunları uygulayabilmek için öncelikle mevcut anıt ve şehitliklerin rehabilitasyonu yapılmalıdır. Böylece tarihi ve kültürel değerlerimizin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasını temsil eden şehitliklerimizin

geliştirilmesi ile bölgedeki turizm hareketliliği artacaktır. Bu nedenle ziyaretçi sayılarını artırmaya yönelik tüm alanların bütüncül olarak değerlendirilmesini sağlayacak yeni gelişim plan ve projeler hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.

Ülkemizde harp tarihimiz ve milli kültürümüz açısından en önemli bölgelerden olan Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanı ziyaretçi sayısı milyonlara ulaşan bir mekandır. Bu alan ile kıyaslama yapılacak olursa, Başkomutan Tarihi Milli Parkı'nın ziyaretçi sayının oldukça düşük olduğu görülecektir. Bu yüzden Tarihi Milli Park'ın Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı gibi bir alan başkanlığı şeklinde yönetilmesi bu alanın önem ve değerini artıracaktır.

Gelen ziyaretçilerin diğer şehitlikler ve anıtlara yönlendirilmesi açısından mobil uygulamalar geliştirilmelidir. Bu uygulamalar içinde sanal tur gezintileri de bulunmalıdır. Bu sanal turlarla ziyaretçilerin bir alandan diğer alanlara nasıl gidebilecekleri, hangi yolları kullanacakları ve aradaki ulaşım mesafelerini görebilmeleri mümkün olacaktır.

Ayrıca milli park içinde bulunan kültür evlerinde ve müzelerde savaşın daha net anlaşılması ve manevi toprakların öneminin daha iyi aktarılabilmesi için sergilenen envanterlerin kondisyon durumlarının incelenip bakımlarının yapılması ve müzelerin içinde sanal gerçeklik (3D Mapping vb.) uygulamalarının hayata geçirilmesi düşünülmelidir.

Ziyaretçi sayısının artması ile yöre halkının kırsal turizm geliri elde edeceği unutulmamalıdır. Bu nedenle yörede kırsal turizm yatırımları desteklenmelidir.

Bu alan özgün değerleri ile korunmalıdır. Çünkü gelecek kuşaklara tarihi eserlerin özgün hali ile aktarılması milli bilinci etkileyen en önemli unsurlardandır.

ETİK STANDARTLAR:

Yazar katkıları: Ahmet Tolunay çalışmayı planlamış ve tasarlamıştır. Halit Taner Atlı verileri toplamıştır. Mehmet Özmiş verilerin analizini yapmıştır. Yazarlar makalenin yazımına ortak katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması: Bu makalede yazarlar veya üçüncü kişilerle olası çıkar çatışmaları bulunmamaktadır.

Etik Kurul İzni: Bu makalede etik kurul iznin belgesi alınmıştır.

Finansal Destek: Bu makalede finansal destek alınmamıştır.

Teşekkür: Bu araştırma, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi (ISUBÜ), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı'nda tamamlanan "SAVAŞ ALANLARI TURİZMİNDE ZİYARETÇİ TERCİHLERİ VE MEKÂN KULLANIM ÖZELLİKLERİ: BAŞKOMUTAN TARİHİ MİLLİ PARKI ÖRNEĞİ" adlı yüksek lisans tez çalışmasının bir bölümüdür. Bu çalışmayı yapmamızı sağlayan Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'ne teşekkürlerimizi sunarız.

KAYNAKÇA:

Alaaddinoğlu, F. & Aliğaoğlu, A. (2007). Savaş Alanları Turizmüne Tipik Bir Örnek: Büyük Taarruz ve Başkomutan Tarihi Milli Parkı, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18 (2): 215-225.

Baş, T. (2005). *Anket Nasıl Hazırlanır Uygulanır Değerlendirilir*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Başkomutan Tarihi Milli Park Broşürü (2023) <https://afyon.ktb.gov.tr/TR-63495/baskomutan-tarihi-milli-parki.html> Erişim Tarihi: 28 Nisan 2024

Daşdemir, İ. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Nobel Akademik Yayıncılık ve Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., Yayın No: 1536, ISBN: 978-605-320-442-8, 210s., Ankara.

Erdönmez, C., Özden, S., Atmış, E., Akesen, A., Ekizoğlu & Kuvan, Y.(2010). *Ormanlık Politikası*. Özdoğan Matbaası, Ankara.

Gümüş, C., (2004). *Ormanlık Politikası*. KTÜ Matbaası, Trabzon.

Eryılmaz, A.Y. & Tolunay, A. (2015). *Ormanlık Politikası*. Fakülte Kitapevi, ISBN: 978-605-4324-65-1, Isparta.

Gülen, İ. & Bayraktaroğlu, H. (1981). *Ekonomi Ders Kitabı*. İ.Ü. Orman Fak. Yayın No: 304, İstanbul.

Kuyucuklu, N. (1985). *Türkiye İktisadı*. Okan Yayınları, İstanbul.

MPGM 5. Bölge Müdürlüğü, (2023). Başkomutan Tarihi Milli Parkı Ziyaretçi Kayıtları, Afyonkarahisar.

Orhunbilge, N. (2010). *Çok Değişkenli İstatistik Yöntemler*. İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayın No:286, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 4942, İstanbul.

Toskay, T. (1978). *Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım*. İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayın No: 2534/282, İstanbul.

EXTENDED SUMMARY:

It is possible to talk about the existence of a continuous relationship between the society and the forest resources that that society has. This relationship starts with the first acceptance of humans in the forest on earth and strengthens with the benefits it provides to these people in terms of shelter, protection, food, etc., and has reached its current level by showing changes in the development process of human history.

As it is known, forests are considered renewable natural resources, and it is accepted that they do not deplete over time like other natural resources such as mines and oil. In fact, when technical and scientific requirements are met in the stages of cultivation, maintenance, protection and utilization, there is no reason for forests to lose their continuity.

The diversification and development of nature tourism activities, which are among the services provided to the society from forest resources, has become important in recent years.

For this reason, in our age, the demand for the use of recreational areas for forest resources is increasing and nature tourism is at the top of these demands.

The reasons for the rapid increase in these nature-based nature tourism activities in recent years are due to the fact that people who have to live in crowded cities, in conditions with high air and noise pollution, etc. are more interested in nature.

If more systematic and correct management is applied in the areas where these activities are held, it is important as it will contribute to both the local people and the country's economy.

The aim of this study is to determine the reasons for visitors to the battlefields, the thoughts, requests and recommendations of the visitors after the visit. It is important to conduct this study regarding these areas where thousands of people visit the battlefields every year and which are important in terms of visitor potential.

As a result of the study, the importance levels of the reasons why visitors prefer the battlefields were determined, and the thoughts and requests of the visitors after the visit were determined.

With this study, a survey consisting of 15 questions was conducted to evaluate the status of the martyrs' cemeteries, monuments, museums and cultural houses located in the Historical National Park. The answers given by the participants in the survey determined which months of the year the visitors prefer to come, how they reach the areas, and which means of transportation they use, whether they have any prior knowledge about the areas and the usage characteristics of the areas.

People who visit the areas mostly make these visits in the spring and summer months. The main reason for this is the favorable climate in these months and the desire to participate in the August 25-30 Victory Week celebrations.

It was observed that the visitors mostly consisted of school tours, military personnel, tour groups and families.

Most of the visitors come from nearby provinces such as Afyon, Kütahya and Uşak. The reason for this is that these provinces are close to the visited areas and have easy access.

The purpose of the visitors is to learn about historical places, visit, photograph and see firsthand where and how these sacred lands were won.